

W*ie U & H leest, het vroegere Universiteit en Hogeschool, het blad bovendien zorgvuldig leest en ook nog de inhoud bediscussieert met anderen, hoeft hier niet verder te lezen. Maar voor wie zich niet in deze categorie plaatst, is het wellicht zinvol hier aandacht te vragen voor een recent artikel in U & H, De Universiteit maakt School; de versterking van de universitaire onderwijsorganisatie door de Schoolidee van H.M.J. van den Bosch.¹*

J. Moll
Arts, redacteur
Bulletin Medisch Onderwijs

Correspondentieadres:
Oude Veensegrindweg 15
3911 TA Rhenen

Het navolgende is geen referaat van dit artikel. Ik vermeld niet wat Van den Bosch zegt over de zijns inziens veelal ongerechtvaardigde pretentie van universitaire docenten onderwijskundige deskundigheid te bezitten. Evenmin ga ik in op zijn beschrijving van het Nijmeegse studieprogramma beleidswetenschappen. Het accent zal hier liggen op wat me bovenal belangrijk lijkt voor de lezers van dit blad: de beschrijving door Van den Bosch van de ongebruikelijke organisatorische basis van het onderwijs in de eerste twee studiejaar aan de Faculteit der Beleidswetenschappen in Nijmegen. Hij beschrijft deze organisatievorm niet alleen; in bedekte termen roemt hij deze en bepleit hem ook voor andere faculteiten en universiteiten. Om hierna makkelijk over deze organisatievorm te kunnen spreken, hier eerst de naam: Universitaire School voor Beleidswetenschappen, kort School.

Deze School is een poging, en het lijkt een geslaagde poging, de (be)stuurbaarheid van onderwijsprogramma's in het universitaire onderwijs te vergroten. Het onderwijsprogramma voor de eerste twee jaren van de Nijmeegse opleiding beleidswetenschappen is op basis van dit organisatorische concept een verantwoordelijkheid van het bij de School aanwezige bestuur, bijgestaan door een directeur. Dit bestuur bestaat uit vertegenwoordi-

gers van de vakgroepen en wordt benoemd door de faculteitsraad. Benoemd voor hoeveel jaar? Dat zegt Van den Bosch niet. Drie jaar lijkt me een minimum voor een effectief en efficiënt functionerend bestuur. En effectiviteit en efficiency zijn basiselementen van dit organisatorische concept. Deze bestuurlijke constructie betekent dat de vakgroepen hun bevoegdheden aangaande het onderwijs voor een aanzienlijk deel - maar Van den Bosch preciseert dat niet verder - hebben afgestaan aan het bestuur van de School. Dit verhoogt uit de aard der zaak de stuurbaarheid van het onderwijs, natuurlijk vooral wanneer een faculteit veel vakgroepen heeft.

De Schoolconstructie vergroot nog op andere wijze de stuurbaarheid van het onderwijs. De School is met de haar ten dienste staande personele middelen verantwoordelijk voor *uitsluitend* het onderwijs: de vaak ondoorzichtige vermenging van taken en tijdsbesteding op het terrein van onderwijs en onderzoek (en in medische faculteiten komt daar de patiëntenzorg nog bij) is zo uitgebannen, althans op papier, zou ik graag toevoegen. Universitaire medewerkers werkzaam voor deze Nijmeegse School hebben in enkele gevallen een aanstelling bij de School. In de meeste gevallen is dat niet zo; dan zijn zij aangesteld bij een vakgroep, maar zij zijn dan voor een overeengekomen percentage van hun totale werktijd werkzaam ten behoeve van de School. Het bestuur van de School is daarbij echter niet hun baas. Van den Bosch zegt nadrukkelijk dat hij dit betreurt. Men proeft daarbij een machtsstrijd tussen de School (en haar protagonisten) en de vakgroepen.

Een essentieel element van het Schoolconcept, zoals in Nijmegen toegepast, moet nog genoemd worden. De School beschikt over een bureau dat zorgt voor studentenadministratie, toetsorganisatie, ambtelijke ondersteuning van de examencommissie, studiebegeleiding, studievoorzichting en het beheer van studiefaciliteiten. Wie, zoals ik, van mening is dat bij de zo omvangrijk geworden hedendaagse medische faculteiten de verantwoordelijkheid voor het onderwijs te zeer gespreid is geraakt over vele instanties en personen, zal dit model aantrekkelijk vinden. Van den Bosch vermeldt niet hoeveel personen het bestuur van de School omvat. Zijn dit er meer dan vijf à zeven, dan verdwijnt natuurlijk de aantrekkelijkheid van deze doorzichtige en simpele centrale sturing van het onderwijs. Trouwens, 'sturing' is dat geen eufemisme voor gezag? We horen van Van den Bosch niet wat de directeur zelfstandig mag afhandelen, zonder het bestuur.

Er zijn meer vragen die Van den Bosch oproept, maar niet beantwoordt. Wie beslist over wijzigingen van het curriculum? Het bestuur van de School na overleg met zelfgekozen personen en instanties, of de faculteitsraad met ondersteuning van vaste en/of ad hoc commissies? En hoe komt men met dit Nijmeegse model tot een oplossing bij een conflict over het feitelijk verloop van het onderwijs tussen het bestuur van de School en een vakgroep of - gevaarlijker - een coalitie van vakgroepen? En zorgt het bestuur van de School voor het bewaken van de kwaliteit van het onderwijs, inclusief de toetsing? Wanneer men het onderwijs niet overlaat aan het 'vrije spel der maatschappelijke krachten' - bepaald het uitgangspunt van het Schoolconcept! - dan is kwaliteitsbewaking een dwingende eis. En waarom verzorgt de School alleen de eerste twee jaren van het onderwijsprogramma beleidswetenschappen? Is wat daarna komt

dusdanig anders van inhoud dat de Schoolconstructie daar niet wenselijk zou zijn, of ontdekken we hier een compromis tussen voor- en tegenstanders van het Schoolconcept?

Van den Bosch vermeldt dit niet, maar het is een volstrekt logische consequentie van het Schoolconcept om soortgelijke organisatievormen te creëren voor het onderwijs en, in medische faculteiten, voor de patiëntenzorg.

Het Nijmeegse Schoolconcept is een (poging tot) oplossing van problemen, waarvoor ook andere oplossingen zijn aangegeven en worden beproefd. Eén voorbeeld. In veel medische faculteiten heeft men gemeend de doelmatigheid van het onderwijs te kunnen opvoeren door het invoeren van thema-onderwijs, blokonderwijs. Dat is onderwijs opgebouwd uit bijdragen van uiteenlopende disciplines. De op disciplines gegrondveste vakgroepen bieden hiervoor geen geschikte organisatorische basis en men heeft daarom commissies ingesteld voor het opzetten en uitvoeren van dergelijke multidisciplinaire onderwijsprogramma's. Dit gaat in de richting van het Schoolconcept omdat het eveneens een aantasting inhoudt van de vakgroepen als overheersend bouwelement van de faculteit. De individuele docent krijgt zo meerdere bazen, enerzijds volgens het gebruikelijke model de vakgroep, anderzijds de commissie, vaak zullen het meerdere commissies zijn, belast met opzet en uitvoering van een onderwijsblok. Moen spreekt van vakbazen en werkbazen.² Het Nijmeegse model biedt hier meer duidelijkheid. Voorzover de individuele docent voor de School werkt, heeft deze maar één baas, het bestuur van de School. Het wordt bij Van den Bosch niet helemaal duidelijk in hoeverre er toch ook nog een gezagsverhouding met de thuisbasis van de docent, de vakgroep, blijft bestaan.

Van den Bosch schetst in zijn artikel vele aantrekkelijkheden en weinig nadelen van het Schoolmodel. Dit wekt ook geen verwondering. De kop van zijn artikel vermeldt als zijn functie: Directeur Universitaire School Beleidswetenschappen KU Nijmegen. Maar ook wanneer men Van den Bosch verdenkt van een wel zeer welwillend oordeel over het Schoolmodel,

blijven mijns inziens de aantrekkelijkheden daarvan bestaan. De vraag of ik dit Nijmeegse model voor een medische faculteit zou aanbevelen, krijgt dan ook van mij een ja-antwoord. Echter met deze beperking: van een invoering van dit model valt weinig te verwachten, wanneer er niet ten minste 30% onvoorwaardelijke en strijd bare voorstanders zijn en niet meer dan 30% overtuigde tegenstanders. Een nieuwe organisatievorm mislukt bij onvoldoende instemming.

Een opmerking tenslotte voor de traditioneel ingestelden. Wie elke associatie van de begrippen universiteit en school verafschuwt, mag van Van den Bosch een andere naam kiezen. Het woord school is voor het onderwerp dat hier aan de orde was ook niet erg verhelderend. Hoogstens roept het, terecht!, de gedachte op van een wat strakkere organisatie dan aan onze universiteiten gebruikelijk is. Of men daarom in het Amerikaanse universitaire onderwijs, minder vrijblijvend dan het onze, van medical school en van bijvoorbeeld ook law school spreekt, staat te bezien.

LITERATUUR

1. Van den Bosch HMJ. De universiteit maakt school; de versterking van de universitaire onderwijsorganisatie door de schoolidee. U & H 1991; 38: 116-23.
2. Moen J. Innoveren in universitair onderwijs. Den Haag: Vuga, 1989. Dissertatie. 229 pp.

Rectificatie

In de boekbespreking van 'Ziekte en zorg, inleiding in de medische sociologie' van R.M.J. Schepers en A.C. Nievaard, van de hand van H. Moll en verschenen in het laatste Bulletin (1992; 11(1): 34-6) is een fout geslopen, die tot misverstand aanleiding kan geven. In de voorlaatste zin van de laatste alinea is bij de laatste correctie 'casus' (meervoud) tot 'een casus' geworden. Deze zin dient dus als volgt te luiden: 'Voor studenten bestaat er naast dit boek behoefte aan een boek opgebouwd vanuit casus zoals het 'Oefenboek interne geneeskunde, een hulp bij de overgang van theorie naar praktijk' van Caspar Bleys.'